

Bundel 5

PAARS-identiteitsschema

Methodiek om gender- en seksuele diversiteit visueel duidelijk maken

Inleiding

Niet iedereen herkent zich in de opsplitsing ‘man’/‘vrouw’ of voelt zich aangetrokken tot personen van het andere geslacht. Het is belangrijk om de blik op gender- en seksuele diversiteit te verruimen. Met behulp van het **PAARS-identiteitsschema** krijgen leerlingen daar een beter zicht op. **Met dit schema zullen leerlingen ook zichzelf beter begrijpen en zal er een wereld voor hen opengaan.**

In de bijlagen van deze bundel krijg je, dikwijls in de vorm van vraag en antwoord, op een bevattelijke manier **bijkomende uitleg over de begrippen gender, seksualiteit, intersekse en transgender.**

Voor een uitgebreid **overzicht met verklaring van begrippen en termen** rond gender- en seksuele diversiteit: zie **Woordenlijst (bundel 8)**.

Inhoud

Deel 1: Identiteitsschema (1 ^{ste} , 2 ^{de} en 3 ^{de} graad).....	Pag. 2-3
Deel 2: Schema aanpassen (2 ^{de} en 3 ^{de} graad).....	Pag. 4-6
Deel 3: Schema met nieuwe begrippen (3 ^{de} graad).....	Pag. 7
Bijlagen:	
A. Genderkoek.....	Pag. 8
B. Gender.....	Pag. 8-10
C. Seksualiteit.....	Pag. 11-12
D. Intersekse.....	Pag. 13
E. Transgender.....	Pag. 14-16

Werkwijze

Eerste graad

Voor de eerste graad is het voldoende om enkel het eerste schema te bespreken (deel 1)

Tweede graad

Besprek met leerlingen eerst deel 1 en achtereenvolgens deel 2.

Derde graad

Overloop even deel 1 en 2 om daarna iets dieper in te gaan op bepaalde termen en begrippen (deel 3).

Deel 1: Identiteitsschema (1ste, 2de en 3de graad)

→ Teken onderstaand identiteitsschema op het bord.

Geslacht (biologisch geslacht)								
Genderidentiteit								
Genderexpressie								
Seksuele aantrekking								

Verklaar

→ Vermeld dat een ‘hokjesindeling’ ons een duidelijker beeld geeft hoe de wereld in elkaar zit. Het kan ook een verrijking zijn voor iemand zelf om te weten waar die bijhoort.

Het is echter niet oké als iemand een andere persoon in een hokje duwt. Iedereen moet vrij kunnen kiezen in welk hokje men zich thuis voelt en als men zichzelf in geen enkel hokje wil plaatsen is dat ook oké.

Leg alle termen uit.

- **Biologisch geslacht** = sekse
- **Genderidentiteit** = hoe je jezelf voelt (iemand's persoonlijke beleving van zijn/haar/hun gender).
- **Genderexpressie** = hoe je jezelf uit (hoe iemand zijn/haar/hun gender uit).
- **Seksuele aantrekking** = tot wie je je aangetrokken voelt.

Gender = de verzameling eigenschappen, gedragingen en rollenpatronen die een maatschappij voor elk geslacht (M/V) heeft gekozen en is dus etnisch-cultureel bepaald en tijdsgebonden.

Zie bijlage B pagina 8-12 voor meer info over bovenstaande termen.

Verduidelijk met voorbeelden

→ Zet jezelf als leerkracht in het schema (zie schema hieronder). Leg telkens uit waarom je een M/V (of X) noteert.

Bijvoorbeeld: Leerkracht is een man (sekse: M); hij voelt zich man (genderidentiteit: M); uit zich als man (genderexpressie: M) en hij voelt zich aangetrokken tot vrouwen (seksuele aantrekking: V). In dit voorbeeld is de leerkracht dan een hetero man (= heteroseksueel).

→ Geef nu een ander **voorbeeld** (Leerling A): noteer bij de uitleg telkens de ‘M’ of ‘V’;

Leerling A is vrouw (sekse: V), voelt zich vrouw (genderidentiteit: V), uit zich als vrouw (genderexpressie: V) en voelt zich aangetrokken tot vrouwen (seksuele aantrekking: V).

Opdracht

→ Vraag leerlingen hoe we de seksuele geaardheid van leerling A benoemen. In dit voorbeeld is leerling A lesbisch.

→ Vraag aan de klas om een homoseksuele man in het schema te plaatsen (persoon A).

→ Vraag daarna om een biseksuele vrouw in het schema te plaatsen (persoon B).

→ Vraag enkele leerlingen om zichzelf in het schema te plaatsen. Vraag hen waarom ze zich man of vrouw voelen, waarom identificeren ze zich als man of vrouw (of andere genderidentiteit)?

Tip: Het antwoord op bovenstaande vraag is niet altijd eenvoudig. Vergelijk met een voorbeeld: vraag een paar leerlingen expliciet waarom zij houden van hun favoriete hobby. Leg uit dat het graag zien of houden van iets of iemand niet of moeilijk te verklaren valt (= niet tastbaar).

	Leerkracht	Leerling A	Persoon A	Persoon B
Geslacht (sekse)	M	V	M	V
Genderidentiteit	M	V	M	V
Genderexpressie	M	V	M	V
Seksuele aantrekking	V	V	M	M of V
	Hetero (Man)	Lesbienne	Homo (Man)	Biseksuele vrouw

Let op! In dit deel (deel 1) kan het zijn dat een leerling al aanhaalt dat hij/zij/die zich niet 100% vrouw of 100% man voelt. In dit geval kan je in de eerste graad ook al het begrip ‘spectrum’ (gedeeltelijk) uitleggen, dat je terugvindt in deel 2.

Deel 2: Schema aanpassen (2de en 3de graad)

Voor leerlingen die al geleerd hebben over de begrippen gender en sekse en deel A al overlopen hebben.

Aantrekkingskracht

Aanpassen

→ Splits de laatste rij in het schema op in: *seksuele aantrekkingskracht* en *romantische aantrekkingskracht*.

Verklaar

→ De seksuele aantrekkingskracht is de bekendste aantrekkingskracht die iedereen kent (wie je seksueel opwindt), maar daarnaast is er ook de romantische aantrekkingskracht (op wie je verliefd kan worden). Zie bijlage pagina 11.

Verduidelijk met voorbeelden

→ **Persoon B** (biseksuele vrouw); in dit voorbeeld kan de vrouw zich seksueel aangetrokken voelen tot mannen én vrouwen, maar kan ze enkel een romantische relatie aangaan met vrouwen (kan ze enkel verliefd worden op vrouwen).

→ **Man A** is aseksueel; hij houdt dus enkel op een romantische wijze van (in dit geval) vrouwen; dit maakt dat we hem kunnen omschrijven als aseksuele hetero man.

	Leerkracht	Leerling A	Persoon A	Persoon B	Man A
Geslacht (sekse)	M	V	M	V	M
Genderidentiteit	M	V	M	V	M
Genderexpressie	M	V	M	V	M
Aantrekkingskracht:					
- Seksueel (fysiek)	V	V	M	M of V	/
- Romantisch	V	V	M	V	V
	Hetero (Man)	Lesbisch	Homo (Man)	Biseksuele vrouw	Aseksuele heteroman

Intersekse

Verklaar

→ Eén op 60 kinderen wordt geboren met een intersekse variatie; dat is in Vlaanderen elke 5 uur iemand.

Een intersekse lichaam bevat een variatie op wat wij typisch mannelijk of typisch vrouwelijk noemen.

Voorbeeld van intersekse variaties: meisjes geboren met XY-chromosomen of jongetjes met een vagina, of nog: meisjes met een clitoris die zo groot is als een kleine penis. Soms is het zichtbaar van bij de geboorte, vaak ook niet. Er zijn ook mensen die nooit echt weten dat hun lichaam een intersekse variatie bevat.

Doorgaans bestaat geen twijfel over het geslacht (de sekse) van iemand. Het geslacht is immers geen spectrum.

Zie Bijlage D pagina 13.

Spectrum

Verklaar

→ Leg spectrum uit. Niet iedereen voelt zich thuis in de categorie 'man' of 'vrouw'. Dikwijls is het een spectrum waar iemand zich op bevindt of waar iemand zich toe aangetrokken voelt.

Het spectrum kan weergegeven worden op een schaal, met aan het ene uiteinde de 'M' van Man en aan het andere uiteinde de 'V' van Vrouw.

- **'Genderspectrum'**

Sommige mensen voelen zich uiterst vrouwelijk of uiterst mannelijk. Anderen voelen zich dan weer net iets meer mannelijk dan vrouwelijk of omgekeerd, etc. Sommige mensen voelen zich zowel man als vrouw of geen van beiden. En nog andere mensen voelen zich de ene dag meer vrouw en de andere dag meer man (= *fluide*).

- **'Aantrekkingskrachtspectrum'**

Seksuele en romantische aantrekkingskracht zijn veranderlijk in tijd en hangen af van de situatie waarin men zich bevindt; daarom noteren we ze hier ook op een spectrum.

Je seksuele aantrekkingskracht kan ook buiten het binair spectrum liggen, zoals asexueel en panseksueel.

Verduidelijk met voorbeelden

→ **Persoon B**: teken in iedere rij van deze persoon het spectrum (↓ = plaats op het spectrum) over en leg het voorbeeld uit:

biseksuele vrouw die in dit geval meestal onenightstands heeft met mannen (= seksuele aantrekkingskracht), maar voornamelijk met vrouwen op date gaat om een relatie te zoeken (= romantische aantrekkingskracht).

→ Nieuw voorbeeld **Persoon C**:

Teken in iedere rij van deze persoon het spectrum (↓ = plaats op het spectrum) over en leg het voorbeeld uit:

man die qua geslacht man is, zich ook man voelt, zowel seksueel als romantisch op vrouwen valt en zich graag verkleedt als drag queen. Dit wil dus zeggen dat op het moment dat hij zich verkleedt als vrouw, zijn genderexpressie tijdelijk verandert. Van zodra het optreden gedaan is, uit hij zich weer als man.

Opdracht

→ Vraag leerlingen wat de seksuele aantrekkingskracht is van Persoon C. (Persoon C is een man die op vrouwen valt; = heteroseksueel.)

→ Vraag leerlingen om de kolom van Leerling A en Persoon A aan te passen naar een spectrum. Opgelet: dit zijn slechts voorbeelden.

	Leerkracht	Leerling A	Persoon A	Persoon B	Persoon C
Geslacht (sekse)	M	V	M	V	M
Genderidentiteit	M	M _____ ↓ V	M ↓ _____ V	M _____ ↓ V	M ↓ _____ V
Genderexpressie	M	M _____ ↓ V	M ↓ _____ V	M _____ ↓ V	In dagelijkse leven: M ↓ _____ V Tijdens optreden: M _____ ↓ V
Aantrekkingskracht: - Seksueel - Romantisch	V V	M _____ ↓ V M _____ ↓ V	M ↓ _____ V M ↓ _____ V	M _____ ↓ V M _____ ↓ V	M _____ ↓ V M _____ ↓ V
	Hetero (man)	Lesbisch	Homo (man)	Biseksueel (vrouw)	Hetero (man) dragqueen

Deel 3: Schema met nieuwe begrippen (3de graad)

Na deel A en deel B overlopen te hebben, kan je in deel C aan de hand van onderstaand schema de termen *cisgender* en *transgender* uitleggen.

Cisgender en transgender

Verklaar

- Wanneer iemands geslacht en genderidentiteit overeenkomen noemen we dit cisgender.
- Wanneer je geslacht en genderidentiteit niet overeenkomen spreken we over transgender. Zie bijlage pagina 14 – 16.

Verduidelijk met een voorbeeld

- Voeg een nieuwe kolom toe; Persoon D.
- Omcirkel in de kolom van 'Leerkracht' geslacht (M) en genderidentiteit (M) om aan te tonen dat de leerkracht cisgender is (omdat het geslacht overeenkomt met de genderidentiteit). Ook te benoemen als cisman; ofwel hetero cisman.

Opdracht

- Vraag aan leerlingen of Personen A, B, C en D cisgender of transgender zijn.

	Leerkracht	Persoon A	Persoon B	Persoon C	Persoon D
Geslacht (seks)	M	M	V	M	M Na transitie: V
Gender-identiteit	M	M↓_____V	M_____↓V	M↓_____V	M_____↓V
Gender-expressie	M	M↓_____V	M_____↓V	In dagelijkse leven: M↓_____V <hr/> Tijdens optreden: M_____↓_V	M_____↓V
Aantrekkingskracht:					
- Seksueel	V	M↓_____V	M_↓_____V	M_____↓V	M↓_____V
- Romantisch	V	M↓_____V	M_____↓V	M_____↓V	M↓_____V
	Hetero-seksuele cisgender man	Homoseksuele cisgender man	Biseksuele cisgender vrouw	Hetero-seksuele cisgender man (dragqueen)	Hetero-seksuele trans vrouw

Bijlagen

A) Genderkoek

Genderkoek

Het identiteitsschema is gebaseerd op het filmpje 'Genderkoek' van Wel Jong Niet Hetero. Je kan het hier bekijken: <https://www.youtube.com/watch?v=2oLXO1ZBoFM>.

B) Gender

Gender is een sociale constructie

Het hele M/V/X-concept is nogal complex. Iedereen kent het woord 'geslacht', maar er is ook 'gender'. Wat is nu precies het verschil hiertussen? **Het geslacht is biologisch bepaald via je DNA. Gender is de sociale, culturele en psychologische invulling van vrouwelijkheid en mannelijkheid.** Dat begrip komt uit de Engelse taal en betekent letterlijk 'sociaal geslacht'.

Zo worden er in culturen bepaalde verwachtingen verbonden aan geslacht. Deze verwachtingen noemen we **gendernormen**. Het idee dat jongens met auto's spelen en meisjes met poppen is een gendernorm in de westerse samenleving.

Daarnaast zullen kinderen een **genderidentiteit** ontwikkelen (het innerlijke gevoel van vrouwelijkheid of mannelijkheid), wat tot uiting kan komen in hun **genderexpressie** (de mate waarin men zich vrouwelijk of mannelijk toont). Begrippen als vrouwelijkheid en mannelijkheid zijn dus eigenlijk niet zo gemakkelijk af te bakenen.

Gender gaat dus om hoe je jezelf voelt, hoe je jezelf toont, maar ook om verwachtingen: hoe gedraag je je als jongen of meisje? En welke verwachtingen hebben mensen over hoe jongens of meisjes zich zouden moeten gedragen? **Die rollen, verwachtingen en hoe we ons ernaar gaan gedragen: dat is gender.**

Het gender van elke mens bestaat uit 3 verschillende aspecten

1. **Geslacht:** dat is (meestal) duidelijk zichtbaar: man of vrouw, al dan niet met een intersekse variatie.
2. **Genderidentiteit:** hoe je je vanbinnen voelt. Voel je je man, vrouw of ergens tussenin?
3. **Genderexpressie:** hoe je je toont aan de buitenwereld. Wat je uitdrukt over je gevoelsleven en hoe anderen dat van jou verwachten. Dat kan bijvoorbeeld via kleding en make-up, maar ook door taal, gedrag, lichaamshouding.

In het volgende stukje gaan we even dieper in op de **invloed van gender en geslacht doorheen je leven**. We starten bij de geboorte en kijken ook naar genderidentiteit en -expressie tijdens het opgroeien.

Kan geslacht meer zijn dan enkel man of vrouw?

"Is het een jongen of een meisje?" Het is één van de meest gestelde vragen wanneer er een baby wordt geboren. Op basis van zichtbare geslachtskenmerken wordt bij de geboorte namelijk het biologische geslacht vastgelegd. In uitzonderlijke gevallen kan er ook twijfel zijn.

Maar het is niet omdat we spreken over twee geslachten, dat de verschillen altijd zo duidelijk zijn als dag en nacht. Er bestaan immers ontelbare variaties in geslachtskenmerken. **Zo weten we dat zowat 1 op 60 mensen geboren worden met een variatie die niet past binnen wat onze maatschappij denkt hoe een meisjes- of een jongetjeslichaam eruit moet zien.** Dergelijke variaties in geslachtskenmerken noemen we **intersekse variaties**.

Let op, een persoon met een intersekse variatie heeft niets te maken met LGBT+ zijn. Een intersekse lichaam is iets wat je hebt, waar je mee geboren wordt. LGBT+ ben je, dat heeft te maken met je identiteit, niet met je lichaam. Net omdat het niet gaat over je identiteit, horen we weinig over mensen geboren met een van de vele **intersekse variaties**.

Op welke leeftijd ontdekt iemand zijn/haar/hun gender?

Er zijn verschillende theorieën over hoe en wanneer genderidentiteit tot stand komt, maar over het algemeen wordt aangenomen dat kinderen rond de leeftijd van 3 jaar de kern van hun genderidentiteit hebben ontwikkeld.

Op die leeftijd leren kinderen ook over de verwachtingen en rollen die gepaard gaan met gender. Omdat ze die leren van hun omgeving, gaan ze dan ook activiteiten en speelgoed kiezen die ‘passen’ bij hun gender. Het is belangrijk dat je als opvoeder (leerkracht, begeleider, ouder, etc.) je kind de veiligheid geeft te kunnen spelen en ontdekken wat het zelf wil, los van de verwachtingen die binnenkomen van buitenaf.

Sommigen voelen op dat moment dat hun genderidentiteit niet volledig overeenkomt met hun geboortegeslacht. Men heeft het dan vaak over **transgender personen**, maar daar gaan we in het hoofdstuk ‘Wat is transgender?’ (pagina 14) dieper op in.

Bij het opgroeien is ook de **identiteitsontwikkeling** een belangrijke stap. Jongeren gaan dan op zoek naar wie ze zijn en wie ze willen worden. Door o.a. te experimenteren met kleding, muziek, de manier van lopen en praten, gaan ze op zoek naar een vorm van expressie die bij hen past. Gender heeft namelijk een sterke impact op de expressie van een jongere. Bijna alles kun je zien in een vorm van genderexpressie, zoals: roze is voor meisjes, stoere kledij is voor jongens, etc. Onze (gender)expressie wordt dus sterk beïnvloed door datgene wat anderen verwachten dat bij een man of vrouw hoort. Die verwachtingen noemen we **genderstereotypen**.

Bronnen:

<http://sowhatthegayme.weljongniethetero.be/gender/>

<http://transgenderinfo.be/m/identiteit/concepten/geslacht/>

Pamela J. Kalbfleisch; Michael J. Cody (1995). Gender, power, and communication in human relationships. Psychology Press.

Genderstereotypen

Onderzoek toont aan dat mannen en vrouwen op psychologisch vlak helemaal niet zo verschillend zijn van elkaar. Er wordt echter heel wat tijd besteed aan verwaarloosbare verschillen.

Die verwaarloosbare verschillen worden zo uitvergroot, waardoor ze invloed hebben op het gedrag van jongens en meisjes. Die verwachtingen noemen we dan **genderstereotypen**. Denk bijvoorbeeld maar aan de speelgoedwinkels. Glitterroze is voor meisjes en blauw en stoer is voor jongens. Dat wordt aangeleerd door de omgeving (ouders, leerkrachten, vrienden, etc.) en zo via generaties doorgegeven.

Het grootste probleem is echter dat we ons soms niet bewust zijn van onze genderstereotypen. We zijn zodanig gewoon aan die rollen en opvattingen, dat we er niet meer kritisch naar kijken.

Vraag volgend raadseltje eens aan een groep personen:

Een man en zijn zoon krijgen een ernstig auto-ongeluk. De vader overlijdt ter plekke. De zoon wordt naar het ziekenhuis gebracht, rechtstreeks de operatiekamer in. De chirurg kijkt naar de jongen en zegt: “Ik kan deze jongen niet opereren, hij is mijn zoon!”

Mensen die minder stereotypen in hun hoofd hebben, zullen het juiste antwoord kunnen geven: de chirurg is de moeder.

Op die manier kan je, zonder dat je het zelf beseft, bepaalde jongeren kansen ontnemen. Maar je hebt de kans om die stereotypen te ontkrachten en zo iedereen gelijke kansen te bieden. Hieronder enkele voorbeelden.

Domein	Welk stereotype leeft vandaag?	Hoe het stereotype ontkrachten?
Gender en talenten	Van jongens wordt snel verwacht dat ze geïnteresseerd zijn in techniek en van meisjes dat ze goed zijn in verzorgen/koken.	Geef meisjes de kans om ook voor technische jobs te gaan. Laat jongens ook proeven van dans, etc.
Genderexpressie	Een 'vrouwelijke' jongen wordt gepest, omdat een jongen niet vrouwelijk hoort te zijn.	Laat een vrouwelijke jongen gewoon zijn ding doen en geef iedereen complimentjes over hun expressie, of die nu wel of niet past binnen genderhokjes. Hou je moppen over "dat is zo voor meisjes/jongens" achterwege!
Fysiek ideaal	Van vrouwen verwacht men een slank figuur. Van mannen verwacht men een sixpack.	Besef dat die idealen zeer onrealistisch en zelfs ongezond kunnen zijn. Benoem mensen niet zomaar 'te dik' of 'lelijk'.
Media	Vrouwen worden afgebeeld als lustobjecten. Er gaat meer aandacht naar hun uiterlijk dan naar hun verwezenlijkingen.	Kijk verder dan het uiterlijk. Om het met een cliché te zeggen: schoonheid zit van binnen.
Dubbele seksuele moraal	Meisjes worden verwacht om seksueel terughoudender te zijn, terwijl van jongens gedacht wordt dat ze seksueel actiever zijn. Meisjes met meerdere partners worden afgerekend, waar jongens met hetzelfde gedrag 'stoer' zijn.	Probeer te benadrukken dat de verschillen tussen meisjes en jongens ook op seksueel vlak niet zo groot zijn. Ga mensen niet afrekenen op hun seksueel gedrag.
Seksisme	Men reageert anders op mannen die thuisblijven voor hun kind dan op vrouwen. Voor vrouwen is het normaal om minder te werken als ze een kind hebben.	Geef geen opmerkingen op mannen die een zorgende rol opnemen en erken vrouwen die voor hun carrière gaan. Elke persoon (m/v/x) is even verantwoordelijk voor de zorg van een kind.
Seksuele voorkeur	Men verwacht dat jongens vallen op meisjes, en meisjes vallen op jongens. Mensen die dat niet doen zijn 'de afwijking'.	Ga er niet zomaar vanuit dat iemand hetero is.

Bronnen:
<http://sowhatthegayme.weljongniethetero.be/gender-stereotypen/>
<https://www.gwern.net/docs/iq/2014-hyde.pdf>

C) Seksualiteit

Wat verstaan we onder seksuele en romantische aantrekking?

Vroeger sprak men altijd over 'geaardheid', maar tegenwoordig spreken we steeds meer over 'aantrekking'. Aantrekking omvat alle gevoelens die je kunt ontwikkelen naar een ander persoon toe. Dat kan seksuele en romantische aantrekking zijn.

Seksuele aantrekking gaat over wie je seksueel opwindt. Als het gaat over op wie je verliefd wordt, dan heb je het over **romantische aantrekking**. Soms vallen romantische en seksuele aantrekking samen, maar dat is niet voor iedereen zo. Bovendien kunnen iemands seksuele en romantische voorkeur verschuiven en veranderen in de tijd. Daarom dat 'geaardheid' helemaal voorbijgestreefd is.

Er bestaan dus heel veel hokjes voor aantrekking. Dit toont aan dat hier weer heel wat variatie in bestaat. Die hokjes snijden langs twee kanten:

- Ze hebben een positieve impact, omdat personen zich erin vinden en elkaar in leren kennen.
- Ze hebben een negatieve impact als anderen deze gebruiken om mensen uit te sluiten, te pesten en te discrimineren.

Tijd om eens na te denken over alle verschillende vormen van aantrekking. Waarop is aantrekking nu eigenlijk gebaseerd? Voel je je tot iemand aangetrokken omwille van genderidentiteit, genderexpressie of geslacht? Misschien gaat het eerder om vormen van mannelijkheid en vrouwelijkheid of gewoon het totaalpakket van de persoon?

Wanneer ontdekt iemand dat die LGBT+ is?

Vaak ontdekken jongeren bij de start van de puberteit (gemiddeld 10,5 jaar bij meisjes en 12,5 jaar bij jongens) hun seksuele en romantische aantrekking, maar dat is niet voor iedereen zo; het kan ook later of vroeger gebeuren. Er kan dus niet zomaar een specifieke leeftijd geplakt worden op één specifiek ontdekkingsmoment.

Hoe staat het met rechten voor LGBT+-personen?

België heeft de afgelopen decennia een evolutie doorgemaakt op het gebied van LGBT+-rechten. Die evolutie kwam er door een algemene mentaliteitswijziging, politieke wendingen en de inzet van talloze LGBT+-personen en LGBT+-organisaties.

Ons land doet het goed op het gebied van juridische rechten voor LGBT+, maar er is nog veel werk aan de winkel op gebied van maatschappelijke aanvaarding van LGBT+-personen. Die krijgen nog veel te maken met onverdraagzaamheid, discriminatie, fysiek geweld, pestgedrag en uitsluiting. Daarom is het suïcidecijfer onder LGBT+-jongeren dramatisch hoog.

Interessant om in de klas te tonen: de ILGA Europe Map

(ILGA: International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association)

<https://www.ilga-europe.org/rainboweurope/2020>

Waarom bestaan er aparte LGBT+- verenigingen en -feestjes?

Er is niet enkel een **coming-out**, er bestaat ook zoiets als een '**coming-in**' waarbij iemand binnenstapt in de LGBT+-wereld. Die omvat een uitgebreide subcultuur met eigen cafés, verenigingen, evenementen, winkels, etc.

Dit kan omwille van verschillende redenen zijn: om meer informatie te krijgen, om anderen te ontmoeten, om je oriëntatie erkend te zien of gewoon om een lief te zoeken. Het leren kennen van mensen die

dezelfde ervaringen hebben als jezelf, doet veel om jezelf te leren kennen. Het is dus niet omdat LGBT+-personen meer aanvaard worden, dat deze verenigingen plots zouden verdwijnen.

Bij sommigen volgt de coming-in op de coming-out, bij anderen gaat het andersom of soms kiest iemand ervoor om nooit een coming-out of coming-in te doen.

Meer info vind je bij **Min19**: een activiteitenteam en online community, onderdeel van **Wel Jong Niet Hetero** (de grootste LGBT+-jongerenorganisatie van het land).
www.min19.be.

Waarom hebben LGBT+-jongeren het soms moeilijk?

In de samenleving is er nog duidelijk sprake van 'heteronormativiteit'. Mensen veronderstellen dat iemand heteroseksueel is. Iedere niet-hetero jongere moet dus altijd uit de kast komen. Dat is een drempel die hetero jongeren nooit moeten meemaken.

LGBT+-personen maken deel uit van een minderheidsgroep. Daaraan zijn vaak vooroordelen verbonden die mensen gebruiken om andere jongeren te pesten of te discrimineren. Jongeren in zo'n situatie ervaren dan vaak '*minderheidsstress*'; de stress veroorzaakt door personen die die vooroordelen negatief gebruiken. Daaraan gelinkt, gaan sommige jongeren aan '*zichtbaarheidsmanagement*' doen; ze gaan zich op verschillende plaatsen anders gaan gedragen om negatieve reacties te vermijden. De jongere kan alsnog niet zichzelf zijn en dit maakt het moeilijk.

Minderheidsstress en zichtbaarheidsmanagement komt niet alleen voor bij LGBT+-personen, maar ook bij andere minderheidsgroepen in de samenleving.

Merk op dat pestgedrag of geweld naar LGBT+-personen grotendeels is gebaseerd op wat zichtbaar is en niet past binnen de genderstereotypen. Voor homo personen wordt het 'vrouwelijker' zijn als man minder snel aanvaard. Voor lesbische personen wordt het 'mannelijker' zijn als vrouw minder snel aanvaard.

Geslacht, genderidentiteit en genderexpressie worden soms foutief gelinkt met aantrekking. Mannen en vrouwen die zich gender non-conform gedragen krijgen snel het label 'homo' of 'lesbisch'. Dit is helemaal fout, aantrekking staat hier helemaal los van.

Samengevat: om LGBT+-fobie aan de wortels aan te pakken, moeten we genderstereotypen wegwerken.

Bron:

<http://sowhatthegayme.weljongniethetero.be/seksualiteit/>

D) Intersekse

Wat is een intersekse persoon?

Intersekse personen zijn geboren met mannelijke en/of vrouwelijke geslachtskenmerken die volgens onze maatschappij niet volledig passen in hoe een mannelijk of vrouwelijk lichaam zou moeten zijn. Iemand heeft bijvoorbeeld een niet volgroeide penis en een vagina-ingang of baarmoeder. Of iemand is geboren met een vulva en een grote clitoris die op een penis lijkt. Andere intersekse personen hebben wel de volgroeide geslachtskenmerken van één sekse maar hebben een mix van vrouwelijke en mannelijke hormonen, chromosomen of genen, zoals bijvoorbeeld meisjes met XY-chromosomen.

Jongen, meisje, homo of hetero?

Heel soms kan je aan een intersekse baby niet zien of het een jongetje of een meisje is. Vroeger bepaalden de ouders kort na de geboorte of het om een zoontje of een dochtertje ging. Door operaties kregen intersekse baby's een volledige vagina of penis. Nu wordt daarmee vaak gewacht tot een intersekse kind zelf kan bepalen wat het zijn wil.

De meeste intersekse personen voelen zich man of vrouw. Een kleiner aantal van hen voelt zich tussen mannelijk en vrouwelijk in, of geen van beide.

Net als andere mensen kunnen intersekse personen LGBT+, pan- of asexueel zijn. Het zegt dus niets over je seksuele voorkeur.

Verschil tussen intersekse en transgender

Intersekse is niet hetzelfde als transgender.

Transgender personen zijn als jongen geboren maar voelen zich een meisje, of zijn als meisje geboren, maar voelen zich een jongen. Andere transgender personen voelen zich beide of allebei niet.

Intersekse personen hebben een combinatie van mannelijke en/of vrouwelijke geslachtsdelen, hormonen, chromosomen of genen. Toch voelen de meesten zich man of vrouw.

Hermafrodiet

Vroeger werden mensen met mannelijke en vrouwelijke geslachtsdelen 'hermafrodiet' genoemd. Hermaphroditus is de naam van een oud-Griekse god die borsten had en een penis. Deze term wordt nauwelijks nog gebruikt.

Bron:

<https://sense.info/nl/ontdek-je-lichaam/intersekse>

Met dank aan Intersekse Vlaanderen

Wens je meer info over het intersekse-thema: www.interseksevlaanderen.be

E) Transgender

Wat is transgender

Men gaat er vaak vanuit dat geslacht, genderidentiteit en genderexpressie met elkaar overeenstemmen, maar eigenlijk staan die drie elementen los van elkaar en kunnen ze ook op verschillende manieren gecombineerd worden. Zo kunnen personen zich zowel mannelijk als vrouwelijk voelen en/of gedragen, of geen van beide.

We hebben het daarnet al gehad over verwachtingen die worden gekoppeld aan iemands geslacht.

Wanneer iemands genderidentiteit of genderexpressie afwijkt van die verwachtingen, spreken we over transgender personen. Het is eigenlijk een paraplueterm voor alle personen die zich niet thuis voelen in het binaire M/V-model. Dat kunnen transgender personen zijn, maar ook travesties, non-binaire personen en eigenlijk iedereen die zich in de term kan vinden.

Kiest iemand die transgender is altijd voor een transitie*?

* met transitie wordt de overgang van het geboortegeslacht naar het wensgeslacht bedoeld.

Niet alle gendervariante personen voelen zich slecht in hun lichaam, of hebben een wens tot medische en/of juridische geslachtsaanpassing. Sommigen willen bijvoorbeeld enkel een sociale transitie doorlopen of voelen zich noch man noch vrouw, beide of geen van beide. De groep transgender personen is met andere woorden veel groter dan zij die hun lichaam willen laten aanpassen en/of juridisch hun naam of de geslachtsregistratie laten veranderen. Transgender personen terugbrengen tot wat zij wel/niet doen met hun lichaam of tot hun wens naar medische behandeling, is dus een verkeerde benadering van deze groep.

Daarnaast hebben ook niet alle transgender personen dezelfde lichamelijke kenmerken: sommigen zijn nog bezig met hun transitieproces en anderen vinden bepaalde stappen in de transitie overbodig. Daarom is het beter om geen vooronderstellingen te maken over de lichamelijke kenmerken van transgender personen.

Dit kunnen we terug linken aan genderstereotypen: we hangen zo vast aan dat binaire M/V-model, dat ook van transgender personen verwacht wordt hierin te passen. Als je wil dat iedereen zichzelf moet kunnen zijn, moeten we dus breder dan M/V denken.

Wanneer ontdek je dat je transgender bent?

Er bestaat niet echt één juist antwoord op deze vraag. Onderzoek toonde aan dat kinderen op de gemiddelde leeftijd van 10,4 jaar beginnen te beseffen dat hun genderidentiteit en/of genderexpressie niet in lijn ligt met hun biologisch geslacht, maar op die leeftijd hebben ze misschien zelf hun gevoelens nog niet benoemd. Rond de leeftijd van 13 jaar stelde men vast dat mensen zichzelf beginnen te identificeren als transgender persoon. Ongeveer een jaar later gingen ze zichzelf dan ook als transgender persoon benoemen en naar buiten brengen.

OPGELET! Bij de meeste mensen komt het besef dat de genderidentiteit en genderexpressie niet in lijn liggen met hun geboortegeslacht dus rond de puberteit, maar dat is niet voor iedereen zo. Een antwoord op de vraag 'Ben ik transgender?' kan je dus uiteindelijk enkel zelf beantwoorden. Je zal waarschijnlijk een heel proces doorlopen van praten, nadenken en uitproberen. Er is namelijk geen eenvoudige checklist waarna het duidelijk wordt, want iedereen is verschillend.

Hoe gaat een transitie in zijn werk?

De transitie van een transgender persoon gebeurt niet gewoon door één simpele operatie. Er zijn heel wat stappen op verschillende domeinen die je kan of moet zetten. De persoon kiest zelf welke die wil en welke niet. Niemand is verplicht om hetzelfde pad te doorgaan. Hieronder een kort overzicht van de mogelijkheden:

Sociale transitie	Inleven in de rol van het wensgender. Uit de kast komen: vertellen aan anderen over gevoelens. Naamsverandering. Andere voornaamwoorden. Andere kledij (pruik, binder etc.). Experimenteren met stemgebruik, houding, etc.
Juridische transitie	Genderpasje (geen wettelijke waarde). Naamsverandering. Geslachtsregistratie op geboorteakte wijzigen. Nieuwe identiteitskaart.
Puberteitsremmers	Hormonen die de puberteit uitstellen. Dit biedt de jongere de tijd om na te denken of die nu een transitie wil starten of niet.
Hormoonkuur	Hormonen die het lichaam mannelijker of vrouwelijker maken. Dit mag gestart worden vanaf 16 jaar. Dit zijn dezelfde bij cisgender personen: testosteron voor trans mannen; oestrogeen en progesteron bij trans vrouwen.
Chirurgische ingrepen	Er zijn verschillende chirurgische ingrepen mogelijk die aanpassingen doen aan het lichaam. Een overzicht vind je op de website van het Transgender Infopunt. Dit mag vanaf 18 jaar.

Kun je zomaar een transitie starten?

Vaak ervaren transgender personen heel wat drempels tijdens hun transitie. Hieronder geven we enkele voorbeelden.

Tijdens een transitie zijn er heel wat stappen die uitgevoerd kunnen worden, zoals gespreksbegeleiding, medicatie, ziekenhuisopnames en medische ingrepen. Daar zijn echter ook enkele voorwaarden aan verbonden:

- Er is een goedkeuring nodig van een psycholoog, psychiater of seksuoloog alvorens de transitie kan worden gestart.
- Bovendien is er een leeftijdsgrens verbonden aan het ondergaan van de chirurgische ingrepen en het gebruik van puberteitsremmers en hormonen.
- De kostprijs hangt af van verschillende factoren en is dus moeilijk in te schatten, maar over het algemeen kan die vrij hoog zijn.

Bv. één jaar cross-seksehormonen kost ongeveer 1300 euro.

Niet alle transgender personen willen overgaan tot chirurgische ingrepen, maar voor hen die dat wel willen kan de wachttijd flink oplopen (tot wel anderhalf jaar). Operaties kunnen bovendien ook risico's en complicaties met zich meebrengen.

Daarnaast stuiten transgender personen ook nog vaak op onbegrip. Uitsluiting, niet geaccepteerd worden in de nieuwe rol en pesterijen komen helaas voor.

Hebben transgender personen soms spijt van hun operaties?

98,5% heeft geen spijt van hun transitie. Er is dus eigenlijk geen enkele andere medische ingreep die zoveel positieve impact heeft.

Zijn transgender personen vaak slachtoffer van geweld?

Volgens een studie uit 2015 ervaarde 82,7% van bevroegde transgender personen ooit minstens één vorm van geweld. Onder geweld verstaan we:

Verbaal geweld en/of psychisch geweld (naroepen, afpersing, etc.).

Fysiek geweld (vuistslagen, tegen meubels/muren gegooid worden, etc.).

Materieel geweld (diefstal, gevel beklad, etc.).

Seksueel geweld (betastingen, verkrachting, etc.).

Spijtig genoeg worden haatmisdrijven over het algemeen weinig aangegeven door slachtoffers of getuigen. Er werd gevraagd naar wat men denkt dat de reden is van dit geweld. Het feit dat mensen zien of weten dat een persoon transgender is, komt hier het vaakst naar voren als reden. Hier zie je opnieuw naar boven komen dat mensen die niet passen binnen de genderstereotypen, binnen het M/V-model, volgens deze agressors niet gerespecteerd moeten worden.

Hoeveel transgender personen zijn er in België?

Volgens het **Transgender Infopunt** zouden er ongeveer 30 000 transgender personen leven in België. Dit cijfer komt er via de bevindingen van een Vlaams-Nederlandse studie die aangaf dat er 0,6-0,7% van de bevolking 'gender incongruente' gevoelens heeft. Dit cijfer is echter helemaal niet betrouwbaar. Er bestaat zoveel variatie en er zijn nog te veel mensen die niet durven praten over hun gender non-conforme gevoelens. De cijfers tonen slechts het topje van de ijsberg.

Hoe staat het met rechten voor transgender personen?

De rechtspositie van transgender personen kreeg de afgelopen jaren steeds meer aandacht. Er wordt dan ook hard gewerkt om een degelijke wetgeving op te stellen, zodat transgender personen voldoende beschermd zijn.

T-jong organiseert activiteiten en kampen voor transgenderjongeren in Vlaanderen. Meer info vind je bij: www.t-jong.be.

Bronnen:

<http://sowhatthegayme.weljongniethetero.be/transgender/>